

תלמוד בבלי מסכת חולין דף סז עמוד ב

אמר רב ששת בריה דרב אידי: קוקיאני אסירי, מאי טעמא- מעלמא אתו. מתקיף לה רב אשי: אי מעלמא אתו, לישתכחו דרך בית הרעי! איכא דאמרי, אמר רב שישא בריה דרב אידי: קוקיאני שרו, מאי טעמא- מיניה גבלי. אמר רב אשי: פשיטא, דאי מעלמא קא אתו- לישתכחו דרך בית הרעי! והלכתא: קוקיאני אסירי, מ"ט- מינם ניים, ועיילי ליה באוסייה תולעים. דרני דבשרא- אסירי, דכוורי- שריין. אמר לה רבינא לאימיה: אבלע לי ואנא איכול. א"ל רב משרשיא בריה דרב אחא לרבינא: מאי שנא מהא דתניא ויקרא י"א+ ואת נבלתם תשקצו- לרבות את הדרנים שבבהמה? א"ל: הכי השתא! בהמה- בשחיטה הוא דמשתריא, והני, מדלא קא מהניא להו שחיטה- באיסורייהו קיימן; אבל דגים- באסיפה בעלמא מישתרי, והני כי קא גבלן- בהיתרא קא גבלן.

רש"י מסכת חולין דף סז עמוד ב

קוקיאני- תולעים שבכבד ושבריא.

מעלמא אתו- שבלעתן הבהמה עם האוכלים ותחלתן שרצו על הארץ.

מינה גבלי- לשון גדלי מן הבהמה עצמה הן גדלין ולא שרץ הארץ נינהו.

מינם ניים ועיילי ליה באוסייה- כשהבהמה ישנה נכנסים בחוטמה ומשם לקנה ריאה וכבד הלכך לא משתכחי דרך בית הרעי.

דרני- תולעים הנמצאים בין עור לבשר כשמפשיטין הבהמה ובלע"ז גרביליי"ש.

אסירי- וטעמא מפרש לקמיה.

דכוורי שרי- וטעמא כדמפרש רבינא.

אבלע לי- דכוורי בתוך הדגים תני אותם שלא אראה ואקוץ במ.

בשחיטה משתריא- ואלו שגדלו בתוכה עד שלא נשחטה באו מאיסור אבר מן החי ושחיטת הבהמה לא אהניא לדידהו שהרי יש להם חיות לעצמן ואע"ג דשלייל מותר בשחיטת אמו מכל בבהמה תאכלו נפקא לן לקמן אבל הכא באיסורייהו קיימי.

תוספות מסכת חולין דף סז עמוד ב

קוקיאני אסירי- פי' הקונטרס תולעים שבכבד ושבריא וקשיא לר"ת דלאידך לישנא דשרי תקשי ליה מברייתא דבסמוך דזאת נבלתם תשקצו לרבות דרנים שבבהמה אע"ג דמינה קא גדלי אלא אומר ר"ת דבדגים איירי הכא והא דאמר כי ניים עייל ליה באוסיא אשכחן בדגים כי האי גוונא בפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף עג: ע"ג) דאמר רבה בר בר חנה חזינא ההוא כוורא דיתבה ועיילא ליה טינא באוסייה.

חידושי הרשב"א מסכת חולין דף סז עמוד ב

מוראנא דנשרא אסירן דכוורא שרי, פי' תולעים שנעשים לה לבהמה בין עור לבשר וכן לדגים ומשו"ה שבדגים שרו דהנהו ודאי מיניה קא גבלי דלא דמי לקוקני שהן הנמצאים במעי הדג דאתו ליה מעלמא ומשו"ה אסירי כדאמרין דמינם נאים כוורא ועאיל באוסייה, וטעמא דפליגין בין דבשרא לדכוורא כדמפרש ואזיל בהמה בשחיטה משתריא וא"א לקצת ממנה בלא שחיטה הילכך ה"נ אע"ג דמינה גבלי כיון דלא אפשר להו בשחיטה אסירי אבל דגים דבאסיפה בעלמא משתרו כי קא גבלי בהיתירא קא גבלי, אבל הרב בעל התרומות ז"ל נראה שפין קוקיאני הנמצאים מחיים בין בבהמה בין בדגים לא שנא שנמצאו בראש או בבני מעים ואפילו בגוף החתיכה אסורין, וק"ל (דאיכא) [דא"כ] מוראנא דכוורא דמשתרו איצטרכין לפרושי שהם הגדלים בחתיכת הדג לאחר מיתה וא"כ אפי' דבשרא נמי כה"ג [שרי] דהיא שעתא לא בעיא שחיטה וכי קא גבלי בהיתירא קא גבלי דלא אסרו מוראנא דבשרא אלא בשהתליע מחיים אבל בשהתליע לאחר מיתה ל"ש דבשרא ול"ש דכוורא שרי דה"ל כפרי שהתליע אחר שנתלש ודוקא בשלא פרשו על גב החתיכה אבל פרשו ע"ג החתיכה אסירי וכדאמרין בפירשה על גב תמרה דסלקא בתיקו ולחומרא, וכתב הרב בעל התרומות ז"ל דאע"פ כן התולעים הנמצאים בקערה שנפלו מן הבשר מותרין, ומיהו הא אתיא שפיר לגרסתו של רש"י ז"ל שגורס למעלה פירשה ומתה מהו דמשמע דאם פרשה לאחר מיתה פשיטא להו דשריא אבל לגירסת ר"ח ז"ל שגורס פרשה מתה מהו כלומר פרשה אחר שמתה וסלקא בתיקו לא נפקא לן מינה מידי דכיון שפרשה אע"ג דלא פרשה עד לאחר שמתה אסורה מספק.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ב

הלכה יג

אלו המינין שנבראין באשפות ובגופי הנבלות כגון רמה ותולעת וכיוצא בהן שאין נבראין מזכר ונקבה אלא מן הגללים שהסריחו וכיוצא בהן הן הנקראין רומש על הארץ, והאוכל מהן כזית לוקה שנאמר ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ ואע"פ שאין פרין ורבין, אבל השרץ השורץ על הארץ הוא שפרה ורבה מזכר ונקבה.

הלכה יד

אלו המינין הנבראין בפירות ב ובמאכלות אם פרשו ויצאו לארץ אף על פי שחזרו לתוך האוכל מי שאכל מהן כזית לוקה שנאמר לכל השרץ השורץ על הארץ לאסור אלו שפרשו לארץ, אבל אם לא * פרשו מותר לאכול הפרי והתולעת שבתוכו.

הלכה טו

במה דברים אמורים שהתליע האוכל אחר שנעקר מן הארץ, אבל אם התליע והוא ג מחובר, אותה התולעת אסורה כאילו פירשה לארץ שעל הארץ נבראת ולוקין עליה, ואם ספק אסורה, לפיכך כל מיני פירות שדרכן ד להתליע כשהן מחוברין לא יאכל עד שיבדוק הפרי מתוכו שמא יש בו תולעת, ואם שהה הפרי אחר שנעקר * שנים עשר חדש אוכל בלא בדיקה שאין תולעת שבו מתקיימת שנים עשר חדש.

הלכה טז

פרשו לאויר ולא נגעו לארץ, או שפרשו מקצתן לארץ, * או שפרשו אחר שמתו, או שנמצאת תולעת על הגרעינה מבפנים, או שיצאו מתוך האוכל לתוך אוכל אחר, כל אלו אסורין מספק ואין לוקין עליהן.

הלכה יז

תולעת הנמצאת במעי הדגים ובמוח שבראש הבהמה והנמצאת בבשר אסורה, אבל דג מליח שהתליע הרי התולעת שבו מותרת, שהן כפירות שהתליעו אחר שנעקרו מן הארץ שמותר לאכלן כולן כאחת בתולעת שבתוכן, וכן המים שבכלים שהשריצו הרי אותן שרצים מותר לשתותן עם המים שנאמר וכל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו, כלומר במים ובימים ובנחלים הוא שאתה אוכל את שיש לו ואין אתה אוכל את שאין לו אבל בכלים בין שיש לו בין שאין לו מותר. +/השגת הראב"ד/ אבל דג מליח וכו'. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ שבוש הוא זה שאף בשר מליח תולעתו מותרת אבל מה שאמרו מורגא דבשרא אסירי דכוורי שריין תולעים שהיו בו מחיים קאמר ודכוורי שרי דחיי הדגים כמיתתן דמו עכ"ל. +

הגהות מיימוניות הלכות מאכלות אסורות פרק ב הלכה יז

[ה] וכן פר"ת הא דאמרי' הילכך קוקאני אסירי שהם תולעים שבדג שבאו בו מחיי הדג דאין לפרש תולעים שבבשר דאם כן היאך היה רב ששת חולק על הברייתא דתניא את נבלתם תשקצו לרבות דרנין שבבהמה והיאך היה הוא מתירה כדאיתא התם ודרנין הם תולעים הנמצאים בכבד או בחתיכת בשר שבאו שם מחיי הבהמה כדפרי' אבל אם לאחר מיתה באו התולעים בחתיכה מחמת סרחון הבשר או בדג או בגבינה אז אפילו התולעים מותרים אע"ג דפרשו על גג תמרה אסור ה"מ כשפרשו מחיים אבל התולעים שנמצאים מתים בקערה שנפלו מן הבשר שנסרח אין בכך כלום וגם אין לחוש שפירשו מחיים חוץ לחתיכה דמסתמא אותם שהיו לחוץ נפלו כשהדיחו בשר וכן התולעים הגדילים במים וכו' כבעמוד ע"כ מספר התרומה והמצות ע"כ:

מגיד משנה הלכות מאכלות אסורות פרק ב

הלכה יז

...ונראה שרבינו סבור שכל התולעים הנמצאים בדג מחיים אסורין וזהו קוקאני דאסירי והטעם מפני שאין מתהוים ממנו אלא נכנסים לו דרך נחיריו ושאר דכוורי שריין הוא כשהתליעו אחר מיתה ודכותה בבשרא אסירי. וז"ש דרני דבשרא ולא אמרו דבהמה משמע דאפילו לאחר מיתה אסירי ונתנו טעם לדבר לפי שבשר הבהמה אינה מותרת אלא בשחיטה וכל דבר חי שיצא ממנה אפילו לאחר מיתה אסור כיון שאי אפשר לו בשחיטה אבל הדגים אינם צריכים שחיטה וכל דבר הגדל ממנו בהתר הוא גדל וכמו תולעת הפירות ואף בדגים אם פירשו אסורין כמו כל פירות. זה נראה דעתו ז"ל:

ובהשגות א"א זה שבוש שאף בשר המליח כו'. וזו היא שיטת האחרונים ז"ל והם מפרשים קוקאני אסירי והם הנמצאים במעי הדגים דבהנהו איכא למימר דמעלמא אתו אבל הנמצאים בדגים אפילו מחיים בין עור לבשר שרו דליכא למימר מעלמא אתו אלא ממנו הם גדלים ודכוותה בבהמה שנעשו מחיים אסירי אבל אותן שגדלו אחר מיתה אפילו דבשרא שרו וזה דעת הרשב"א ז"ל. וכתב הוא ז"ל ודוקא בשלא פירשו ע"ג החתיכה אבל פירשו אפילו על גבי החתיכה אסירי ואפי' פירשו לאחר מיתה אסירי מספק עכ"ל ז"ל:

וכן המים שבכלים וכו'. ברייתא שם:

טור יורה דעה סימן פד

כל תולעים הנמצאים בבהמה לא שנא במעיה ולא שנא בין עור לבשר כולן אסורים והנמצאים בדגים במיעיהם אסורין בין עור לבשר או בתוך הבשר מותרין והגדלים בבשר ודגים ובגבינה המלוחים מותרין כל זמן שלא פירשו וכתב א"א הרא"ש ז"ל הילכך תולעים הנמצאים בקערה שנפלו מן הבשר מותרין ולא חיישין שמא פירשו מחיים חוץ לחתיכה דמסתמא אותן שפירשו מחיים נפלו כשהדיחו הבשר ואלו נשאר בבשר ועתה יצאו כך כתב בספר התרומות וראוי היה לחוש כשנתן הבשר בקדירה במים צוננין אולי פירשו לדופני הקדירה ולא היו רבתייהו ונהגו להתיר ע"כ

בית יוסף יורה דעה סימן פד

טז... וכתבו התוספות (ז: ד"ה קוקיאני) והרא"ש (ס' סט) והרשב"א (שם ד"ה א"ר מרששיא, תוה"א ב"ג ש"ג פג): שרבינו תם הקשה על מה שפירש רש"י בקוקיאני ופירש בדגים מיירי וכתב הרשב"א (שם) וכן פירשו הגאונים וברוב הספרים גרסין בהדיא והלכתא קוקיאני אסירי מאי טעמא מינם ניים כוורא ועייל באוסייה דאלמא בדגים מיירי וכך היא גי' הרי"ף ז"ל (כד). ומשמע דלא אסור רבינו תם בדגים אלא הנמצאים במעים וכיוצא בהם דאיכא למימר בהו דאתו מעלמא אבל הנמצאים בבשר הדג שרו דמיניה קא גבילי וכו"כ הגהות אשיר"י (שם הג"ה ב). וז"ל דלגירסת רש"י נמי אסירי תולעים שבמעי הדגים דהא איכא למימר בהו נמי דמעלמא אתו ועיילו ליה באוסייה ונתבאר דברי רבינו: והגדלים בבשר ודגים ובגבינה המלוחים מותרים כל זמן שלא פירשו. כ"כ הרא"ש ז"ל שם וז"ל ודוקא הני דמחיים אסירי אבל תולעים הגדלים בבשר אחר שחיטה או בדגים או בגבינה מותרים ואף על גב דפירשו על גבי תמרה אסירי דמיקרי שרץ השורץ על הארץ הני מילי כשפירשו מחיים אבל תולעים מתים הנמצאים בקערה שנפלו מן הבשר אין לאסור דלא חיישין שמא פירשו מחיים חוץ לחתיכה וכו' עד ונהגו להתיר והמרדכי (ס' תרמו) כתב ג"כ כדברי בעל התרומה (ס' לו) וכו"כ הגהות מיימוניות פ"ב (מאכ"א אות ה) בשם ספר המצות גדול (לאוין קלב מד): ודבריהם אינם אלא לגירסת רש"י פירשה ומתה מהו אבל לדברי הגורסים פירש מת מהו כמו שנתבאר בסימן זה תולעים הנמצאים בקערה אסורים שאע"פ שלא פירשו עד לאחר שמתו אסורים דהא סלקא בעיין בתיקו וכתב בהגהות שערי דורא (ס' מז ס"ק ב ד"ה והרא"ש) על דברי הרא"ש הכי נהוג שלא להקפיד לאכול דגים שיוצאין מגופן תולעים לבנים ורגילין לצאת מקצת ולחזור דהיינו רבתייהו לצאת מקצת ולחזור: וכתבו הגהות (אשר"י ס' סט הג"ה ג) תולעים שבגבינה כתב ראב"ן (ס' רסו רסז) דאסורים וראב"ה (ס' אלף צג) בשם רבינו יואל כתב דמותרים אפילו פירשו לגמרי ורבי שמואל נמי מתיר שבדגים אפילו אם פירשו לגג הדג וכן בבשר המתלעת מחמת חום ואפילו פירש לגג החתיכה וכן שבגבינה היינו רבתייהו ולא דמיא לפירש לגג התמרה דאין דרכו להיות אלא בגרעינין וראב"ה מתיר אפילו פירשו לגמרי עכ"ל. וסברות אלו דראב"ה ור"ש כתב המרדכי (ס' תרמו) וז"ל ראב"ה כתב קבלתי מאבא מארי דתולעים הנמצאים בדגים ובגבינה מותרים וכן בבשר בהמה דאין בהם משום אבר מן החי ולא משום שרץ השורץ על הארץ אבל פירות שגידולם מן הקרקע איכא למיחש משום שרץ השורץ על הארץ ואהני הוא דאיבעיא לן פירשו לאויר העולם מהו ורשב"ט מתיר שבדגים ושבגבינה אפילו פירש לגב הגבינה משום דהיינו רבתייהו אבל אם פירשו לגמרי ודאי אסורים ובהגהות שערי דורא (ס' מז ס"ק א ד"ה כתב בא"ז) כתב אחר דברי אור זרוע (סו"ס תלז) רבים נהגו היתר בתולעים של גבינות לאכלן בהדיא אפילו שקופצין הנה והנה בקערה אבל הרשב"א כתב בחידושו (ז: ד"ה מוראנא) כשהתליע לאחר מיתה לא שנא בדבישרא לא שנא דכוורא שרו ודוקא בשלא פירשו ע"ג חתיכה אבל פירשו ע"ג חתיכה אסירי וכדאמרין (ז:): בפירשה ע"ג תמרה דסלקא בתיקו ולחומר: והרמב"ם כתב בפרק ב' (מהמ"א ה"ז) תולעת הנמצאת במעי הדגים ובמוח שבראש הבהמה והנמצאת בבשר אסורה אבל דג מליח שהתליע הרי תולעת שבו מותרת שהן כפירות שהתליעו אחר שנעקרו מן הארץ שמותר לאכלן כאחת בתולעת שבתוכן ע"כ וכתב הרב המגיד נראה שרבינו סובר שכל התולעים שנמצאים בדג מחיים אסורים וזהו קוקיאני דאסירי והטעם מפני שאינם מתהוים ממנו אלא נכנסים לו דרך נחיריו וכשאמרו דכוורי שריין הוא בשהתליעו אחר מיתה ודכוותה בבשר אסירי וזהו שאמרו מורנא דבישרא ולא אמרו דבהמה משמע דאפילו לאחר מיתה אסירי ונתנו טעם לדבר לפי שבשר הבהמה אינה מותרת אלא בשחיטה וכל דבר חי שיצא ממנה אפילו לאחר מיתה אסור כיון שאי אפשר לו בשחיטה אבל הדגים אינם צריכים שחיטה וכל דבר הגדל ממנו בהיתר הוא גדל וכמו תולעת הפירות ואף בדגים אם פירשו אסורים זה נראה דעתו ז"ל ובהשגות (שם) אמר אברהם זה שיבוש שאף בשר המליח תולעתו מותרת אבל מה שאמרו מורנא דבישרא אסירי דכוורי שריין תולעת שהיו בו מחיים קאמר ודכוורי שריין משום דחיי הדגים כמיתתן דמי ע"כ וזו היא שיטת האחרונים ז"ל וזה דעת הרשב"א וכתב הוא ז"ל ודוקא שלא פירשו ע"ג החתיכה אבל פירשו אפילו ע"ג החתיכה אסירי ואפילו לאחר מיתה אסירי מספק עכ"ל וכבר נתבאר לעיל דברים אלו:

שולחן ערוך יורה דעה סימן פד סעיף טז

כל תולעים הנמצאים בבהמה, מב בין שהם בין עור לבשר בין שהם במעיה, אסורים. מג והנמצאים מב] בדגים <כא> במעיהם, אסורים; בין עור לבשר או בתוך הבשר, מותרים. מז [מג] ואפילו פירשו קצת וחזרו, מותרין, כי כן רבתייהו לפרוש קצת ולחזור (הגהת שערי דורא). מד] והא דאסורין, דוקא דמחיים, אבל <כב> הגדילים בבשר אחר שחיטה, או בדגים ובגבינה, מותרים, כל זמן שלא פירשו. הלכך תולעים הנמצאים בקערה, שנפלו מן הבשר, מותרים מה מה] לדעת המתירים, והוא שפירש מת. ולא חיישין <כג> שמא פירשו מחיים חוץ לחתיכה, דמסתמא אותם שפירשו מחיים נפלו כשהדיחו הבשר. ויש מי שאוסר התולעים המתהוים לאחר שחיטה מכל דבר הטעון שחיטה. הגה: ונהגו להקל, כסברא הראשונה (ע"פ מרדכי דפרק אלו טריפות). עוד מן] נוהגים בתולעים של גבינה לאכלן, מו אע"פ שקופצין הנה והנה (יב) על הגבינה. אבל אם פירשו לגמרי, אסורים אותן (מהרא"י ובארן כמ"א דין י'). מיהו אם נתערבו בשאר מאכל, ולא יכולין להסירן משם, מז אין אסורין המאכל, כי מז] יש מתירין אותם בכל ענין (או"ה שם). מח וטוב להחמיר במקום שאין הפ"מ (עד"מ).

מה שפירסם הגאון רבי משה מרדכי קארפ שליט"א את דעתו הגדולה של מו"ר הגאון הגדול רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א

לאחר שראינו שיש עדיין שפקפקו בדבר, ניגשתי עם הדגים אל הגאון רבי משה מרדכי קארפ שליט"א מקריית ספר עם כמה סוגי דגים שיש בהם נגיעות במעיים ובבשר, כולל תולעת אניסאקיס חיה שהייתה בתוך דג בקלה ים תיכונית שנידוגה באותו ים בחופי ארץ ישראל. ולאחר שראה את הנתונים הזדעזע מכמות הלאוין שאנשים נכשלים בלא משים לב. ועלה לפני מו"ר הגר"ש אלישיב שליט"א עם הדגים ולאחר שבירר וראה את הנתונים, הורה בבירור את הדין הלכה למעשה ומובא לקמן אות ה.

מכתב זה פורסם ברבים בעיתונות החרדית בארץ ישראל

פר" שמיני לסדר "והתקדשתם והייתם קדושים"

לאפרושי מאיסורא

- אודות תולעים בדגים, נתבקשתי ע"י מרן שליט"א לבדוק השמועות בדבר, ולאחר בדיקה מקיפה של הדגים עצמם והתולעים, ולאחר שהובאו הדברים בפני מרן שליט"א וציוה לפרסמם כדי לעורר את הציבור ולהזהירם.
- א. דגי בקלה צעיר הוחזקו כולם כמעט ללא יוצא מן הכלל – עם תולעים במעיים האסורים מדאורייתא כדן שרץ המים. ולכן אם אופים אותם או מטגנים אותם שלמים בלא לנקותם ולשטפם היטב מתולעים הדבוקים בבשר, עלולים להכשל באכילת תולעים רבים ה' ירחם.
- ב. חתיכות פילה של בקלה נקיים אין חשש תולעים וכן בנסיכת הנילוס אין חשש.
- ג. ביצי דגי מטיאס מלאים תולעים והסלט העשוי מהם הנקרא "איקרא" אם לא בדקו היטב וניקו אותם היטב אסור באכילה.
- ד. בחתיכות דג מלוח חתוכות ונקיות אין כל חשש. אבל הקונים דגי מטיאס שלמים מן החבית צריכים לנקותם היטב היטב שלא ישאו תולעים.
- ה. ישנם דגים המוחזקים עם הרבה תולעים במעיים, ואותה התולעת נמצאת גם בבשר, ובבדיקת דגים כאלו כגון סול או סלומון מהים (לא נורווגי) נמצאו תולעים בבשר עצמו וחלקם חצי בבשר וחצי מחוצה לו, ודעת מרן הגר"ש אלישיב שליט"א, מכיון שהדג מוחזק בתולעים במעיים, אזי יש לחוש לאיסור תורה שבאו התולעים האלו מבחוץ, החשש הנ"ל דווקא בדגי ים, ובשאר דגים הבאים מן הבריכות אין בהם חשש להם אבל יש בהם חשש טפילים חיצוניים וטעונים פיקוח והדברים ידועים ומפורסמים.
- ו. הסלומון הנורבגי שבא מנורבגיה או מצ'ילה אין בו חשש תולעים במעיים ובבשר. [אבל עדיין לא יצאנו מידי חשש כינת הסלומון המצויה ע"ג העור, ע"כ יש לגרד היטב בסקוטש או לשפשף במברשת קודם השימוש]. וכן דג הסול הבא מהולנד לא הוחזק בתולעים ולשומעים יונעם ותבוא עליהם ברכת הטוב.

וע"ז באעה"ח

משה מרדכי קארפ

בס"ד

אניסאקיס

בראשות הרה"ג שניאור זלמן רווח שליט"א

המכון למצוות התלויות בארץ

הבהרה מגדולי ישראל בעניין תולעת אניסאקיס

מֵרַן הַגְּרִי"ש אֵלִישֵׁב וּמֵרַן הַגְּרִי"ש וְאֶזְנֵר, שְׁבוּ וְהַבְּהִירוּ אֶת דַּעְתֵּם, כִּי לִגְבֵי תוֹלַעַת הָאֲנִיסָאקִיס, הַנּוֹמַצֵּאת בְּחֶלֶק מֵהַדָּגִים, יֵשׁ לְחֹשֶׁשׁ לְאִיסוּרֵי תוֹרָה יו"ר הַמְּכּוֹן לְמִצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאֶרֶץ, הַגְּרִי"ש רווח, מִסְבִּיר עַל הַבְּעִיּוֹת שֶׁבְּתוֹלַעַת ה"אֲנִיסָאקִיס", וְגַם מְדַרְךְ, בְּאִילוֹ דָּגִים הֵם מְצוּיִים וְכִיצַד יִתֵּן לְבַדּוֹק אֶת הַדָּגִים

בנוסף, הדברים גם נראים לעין כל גם למי שאינם מומחים, בכך שבאותם דגים ממש, כאשר הם בים הפתוח, הם נגועים בהרבה בתולעי אניסאקיס וכאשר הם בבריכות ובכלובים בים, הם נקיים לחלוטין. בנוסף, תולעים אלו הקיימים במעי הדג, אינם נכנסים לבשר הדג, אלא לאחר מיתת הדג, ומעבר לכך שכן הוא שבטעם בשר הקב"ה בעולמו, שכל בעל חי, כשהוא חי, הוא מתנגד לכניסת בעל חי אחר אל בשרו. גם המצאות מלמדת אותנו, כאשר בדגים שמקפאים אותם עם המעיים שלהם, כגון דגי הרינג והבקהל מארגנטינה, יש תולעי אניסאקיס לרוב במעיים, אולם הם נקיים לחלוטין בבשר. מאידך, דגים שקודם הקפאה מוציאים את בני המעיים, אזי תולעי האניסאקיס הנשארים בדפנות הבטן, חודרים אל הבשר ולכן מוצאים תולעים אלו גם בדפנות הבטן של דגים אלו, וגם בבשר הדג, ולעיתים מוצאים את התולעים כשהם חצויים בפנים וחצויים בחוץ.

תופעה זו מצויה בכמה מדגי הים, ובפרט אותם הבאים מאלסקה [ארה"ב וחסיה] ומעובדים בסין, ובדגים המצויים ברשתות השיווק. ניתן לציין את המצב בדגים הבאים: דגי סול [המיומבא מסין] פלאונדר. קוד. סלמן [מיהם הפתוח ומגיעים מארה"ב, קנדה וסין - להבדיל מסלמן המגיע מערבוביה וצ'ילי, שזה גידול בכלובים ונקי מתולעי אניסאקיס]. אלסקה פולוק [המיומבא מסין] בקלה מרלוזה [המיומבא מסין ומגיע מאלסקה ללא בני מעיים לעיבוד בסין - להבדיל מהבקלה מרלוזה בארגנטינה המגיע לתעשיית הפילה עם הבני מעיים ומצא נקי בתוך הבשר מתולעי אניסאקיס].

אופן הבדיקה

בדגים הנזכרים לעיל, שיש בתוכם תולעי אניסאקיס בבשר הדגים, חלקים הם לשלושה חלקים.

- דגי קוד, פלאונדר, פולוק, מרלוזה בקלה [מסין] - חובה להסיר את העור משני הצדדים, ולבדוק היטב ממול מקור אור, שאין תולעים [כעין חוט שקוף ארוך לציתים ישר ולעיתים מפותל כעין ספירלה] וכל תולעת יש להסירה מתוך הדג.
 - דגי סול מסין, יש להסיר את העור השחור, כאשר את העור הלבן כיון שהוא משתקף אפשר להשאיר, ולבדוק ממול מקור אור כאמור.
 - דגי סלמן מאלסקה [ארה"ב, רוסיה] קנדה, סין ושאר המדינות המגיעים מהים הפתוח, חובה להסיר את עור הדג מכל צדדיו, והבדיקה היא קשה יותר, כיון שאי"א לשקף את בשר הדג, משום שבצע הבשר הוא ורוד והתולעת שקופה. על כן חובה לבדוק היטב תחת מגורה אולטרה סגול בחדר חשוך, שאז קצות התולעים הנשארים בחוץ, הופכים לצבע לבן ובאמצעות פינצטה, ניתן להסירם מהבשר.
- ב"ה לאור ידיעת הבעיה מזה שנים, כל הדגים המשווקים עם חותם "בדק", של המכון למצוות התלויות בארץ, הם נקיים מכל חשש תולעי אניסאקיס, כאשר צוות ממתיני המכון נמצא בכל ייצור וייצור וכל דג ודג נבדק 4 פעמים, על גבי שולחנות אור וכל תולעת מוציאים מבשר הדג.

כפי שפרסמנו במהלך השנים האחרונות לציבור הרחב, במודעות ופרסומים רבים, אודות תולעת "אניסאקיס", שהגם שהיא נמצאת גם בבשר הדגים, מכל מקום היא אסורה כדון שרץ המים, ואין לגביה את ההיתר שנפסק להלכה, אודות "תולעים שבבשר הדג". וכבר בעבר הבאנו את דעתם של רבותינו פוסקי הדור זצ"ל ויבלחט"א מפוסקי דורנו שאסרו תולעים אלו.

בשבועות האחרונות העלינו את הסוגיא שוב מחדש אצל גדולי ישראל שליט"א ודעתם, הלכה למעשה, נתפרסמה וגם נכתבה, לאיסור.

נציין את דעתו של מֵרַן הַגְּרִי"ש אֵלִישֵׁב שליט"א, שאמר לגאב"ד חניכי הישיבות הגר"מ גרוס שליט"א והגר"מ קארפ שליט"א, שנכנסו אליו ושאלו בנושא. מֵרַן ביקש לדעת את דעתו של מֵרַן הַגְּרִי"ש וְאֶזְנֵר שליט"א. בעקבות זאת, נאמן ביתו של בעל שטת הלוי, הגר"מ קליין, נכנס למורו ורבו ושאל בנושא. מֵרַן בעל שטת הלוי חזר על הדברים ועל כך, שיש להחמיר ולאסור תולעת זו, וכפי שכתב וזן בספריו שתי תשובות בארוכה לאסור תולעת זו, שנמצאת גם בבני המעיים וגם בבשר הדג. הגר"מ גרוס והגר"מ קארפ שבו אל מֵרַן הַגְּרִי"ש אֵלִישֵׁב עם תשובת מֵרַן הרב ואזנר. בעקבות זאת אמר מֵרַן הַגְּרִי"ש אֵלִישֵׁב, שכן יש לנהוג למעשה.

כן נכנס יו"ר המכון למצוות התלויות בארץ, הגר"ש רווח, יחד עם הגאון רמ"מ קארפ וצוות מומתי המכון, בקודש פינימה אצל מֵרַן הַגְּרִי"ש קנייבסקי שליט"א וראה בעיניו את התולעים גם במעי הדג וגם בתוך הבשר ונבהל ממראה עיניו. לאחר ששמע את כל צדדי השאלה, הורה לפרסם לציבור, שיש להזהר מאד מתולעים אלו, שהם בחשש איסור תורה.

דיון שרץ המים

להבטחת הסוגיא וכי שהציבור לא יחשוש שזה קיים בכל הדגים, מבקש יו"ר המכון הגר"ש רווח, להבהיר את המציאות, כדי להכיר מקורב. תולעים רגילים שנוצצים בבשר הדגים, שמתרבים, מצויים לרוב בדגי הים, כגון הטפילים הנראים כעין גרגרי אורז, המצויים בדגי ים רבים. אלו מצויים בדגי סול מכל הימות שבעולם, דגי הבקהל מארגנטינה, דגי פולוק מאלסקה, דגי טונה מכל מדינות העולם ועוד. טעם הדיון להיתר, לימדנו ח"ל, שהוא מפני שתולעים אלו נוצרים בדג ולא באים מבחוץ, וכיון שהם לא שרצו במים אין עליהם דין של "שרץ המים". ואכן, תולעים אלו מצויים רק בבשר הדג ולא במעי הדגים. מאידך, תולעי אניסאקיס, מצויים לרוב במעי הדגים וגם בבשר הדג, ולאחר מעקב ובדיקה עם מומחים אחר "מחזור החיים" של תולעים אלו, ברור שהם שרצו במים, קודם כניסתם אל הדג, כך שדינים כדון "שרץ המים".

כמו כן ניתן להשיג דגים קפואים בארצות חתומות עם חותם המעבדה של המכון, בכל רשתות

אחריות המכון שהדגים נקיים מחשש תולעים, אך ורק כאשר מופיע על כל אריזת נילון או על כל קרטון, ובכל חנות, תעודה עם חותם המכון.

פרטים נוספים ניתן לקבל במשרדי המכון 08-9214829